

פרטי כל מס' 3/34

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ל' בשבט תשי"א - 6.2.51

נוכחים:

היו"ר ד. צ. פנקס
ב. רפטור
א. ס. גניחובסקי
פ. נפתלי
י. רוקח
א. בן-אליעזר
א. הרצפלד
ש. דיין
ד"ר ס. סנה
ד"ר י. בדר
נ. הרפז

מוזמנים:

שר האוצר א. קפלן
ד"ר מוזס, מבקר המדינה
ד"ר טאירי - מנהל משרד מבקר המדינה
ס. זגני - החשב הכללי
י. זילביגר - משרד המשפטים

ש. ספינק - מטעם משרד האוצר
ס. אלון - מזכיר הועדה.

סדר היום:

א. הויכוח על דו"ח מבקר המדינה ושינויים בחוק
מבקר המדינה.
ב. חוק נכסי המדינה.
ג. מתן ערבות לפרדסנים.
ד. מתן ערבות למוסדות מדעיים.
ה. רכישת בנייני הכנסת לשעבר ע"י עיריית תל-אביב.
ו. חלוקת הקצבה של חצי מיליון ל"י בין משרד הסעד
ומשרד הדתות.
ז. חוק קרן ההוזלה.
ח. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה.
ט. תביעות לתשלומים על חשבון הפיצויים מגרמניה.
י. הגרלות ע"י העיריות.
יא. ענייני חינוך.

א. הויכוח על דו"ח מבקר המדינה ושינויים בחוק מבקר-המדינה:

הי"ר ד. צ. פנחס: בישיבה האחרונה בענין דו"ח מבקר המדינה, התחלנו כולנו בדברי בקורת, כל אחד בסגנונו. אולם, היה עלי להתחיל בזה שמצאנו סיפוק בעבודתו היסודית של המבקר, במאמציו לחתור לתוך פרצות במנגנון המדינה. אני מניח שמתוך הנסיון תשתפר העבודה עצמה. כולנו רואים שהחוק היה נכון ביסודו, וכי העבודה נעשת באחריות רבה. רציתי להשמיע את הוקרתנו לעבודת מבקר-המדינה ועוזריו, לפני שאנו ממשיכים בדברי בקורת.

א. בן-אליעזר: כששמעתי את הדיון על דו"ח מבקר המדינה, נתקבל אצלי הרושם שהדיון אינו מתנהל על הדו"ח, אלא על המבקר עצמו. נשמעו שאלות, מפני מה עשה המבקר כך ולא אחרת, מפני מה כתב מה שכתב, בצורה שכתב, ומדוע הגיע למסקנה זו או אחרת. זוהי הפעם הראשונה בחיים בצבוריים שלנו, שאדם מקבל על עצמו תפקיד בכל הרצינות, מתמסר לו, ומוציא מסקנות, ללא דעה מוקדמת וללא משוא-פנים. אני חושב כי יש לברך על כך, שמבקר המדינה מוכן למסור דו"ח בצורה פומבית ביותר. אנו רואים, לעומתו, אדם שהיה בתפקיד של שופט בסוכנות - מר גרינבאום - והגיע למסקנות ידועות, אך לא מצא לנכון לפרסם אותן, כאילו שייך הדבר למספר אנשים מצומצם, ואין לו כל שייכות לצבור כולו. תופעה זו שאנו רואים בדו"ח מבקר-המדינה, היא חיובית לדעתי.

בכ"ז, אין הדו"ח מלא, לדעתי. למשל, יש בו דברים על נעשה במשרד האספקה והקצוב. יש לי יסוד לחשוב, שאי הסדריים שהיו במשרד בעת קיומו, הם כאין וכאפס לעומת אי-הסדריים שנוצרו בתוקף פיזורו. יש לי יסוד לחשוב שדברים רבים שאסור להם שיעשו, נעשו. אינני בא להטיל אשמה - אולם, זוהי רוח הדברים. אינני מתפלא על אי-הסדריים פה ושם. לא רק במנגנון שלנו קיימים אי-סדריים. במדינות הקיימות מאות בשנים בצורה מסודרת, יש תופעות שונות של אי-סדריים. אין להוציא מן העובדה שקיימים פה ושם אי-סדריים, מסקנה, שהנה המנגנון שלנו גרוע מאחרים. היתה לי הזדמנות להיות קשור עם מבקר המדינה הצרפתי, שבא לבקר בקולוניות הצרפתיות - אני הייתי בקולוניה צרפתית אחת - והוא ספר לי על דברים אשר נעשים בקולוניות הצרפתיות, שלעומתם אי הסדריים אצלנו הם אפסיים. אין זאת אומרת שאנו חייבים להסכים לכל מה שעשה אצלנו.

מפריעה לי במקצת הרגישות של שר-האוצר וחברים הקרובים לו. טבעי הדבר שבין 20 אלף איש, מספר מסוים של אנשים אינו בסדר. הממשלה לוקחת על עצמה את הרשות, בצדק או שלא בצדק, להתערב בחיים היומיומיים של האזרח, בעניינים הקטנים ביותר. מדוע לא תרשה לעצמה הממשלה את הדבר הטבעי ביותר - להוציא מסקנות סתמיסות מן הדו"ח של מבקר המדינה? חלק מהמנגנון אינו בסדר, יש לפטר אותו, להורידו בדרגה או לפעול כלפיו בצורה הנאותה. דבר זה קיים בכל מקום. הפלא הוא לאו דוקא בדברים שנעשים במנגנון, אלא בחוסר תגובה מצד הממשלה למה שקורה. אני חושב שהגישה הזאת לדו"ח מבקר-המדינה היא גישה שיש להצטער עליה. הובע כאן הרצון לשנות סעיפים, לתקן, לא להביא את הדו"ח לכנסת. אני מצטער על רצון זה. זוהי הפעם הראשונה שהמנגנון שלנו עומד לביקורת ממשית. אני סבור שהדו"ח אינו נורא כל כך, לעומת השמועות המתהלכות בארץ על המתהווה בממשלה.

אני מבקש לקבל בהקדם האפשרי דו"ח על מה שהתהווה במשרדים בקשר עם השינויים בהרכב הממשלה. מה המצב בעניינים אלה? שנית, אני דורש שהדו"ח יקבל פירסום מלא. אני מדגיש וחוזר כי הפירסום המלא הוא בהרבה פחות גרוע מהשמועות המתהלכות ברחוב. פירסום הדו"ח ייתן קרויט לממשלה, ולא ייאמר שהיא מסתירה דברים הנעשים במשרדים, אלא שהיא יודעת על קיום אי-סדריים ומוכנה לשנותם.

אני חושב שמשרד מבקר-המדינה לא הפסיק לעבוד, כך שיש בודאי בידו חומר נוסף, בעיקר בכיוון שהצבעתי עליו. אין

קשר לפה שאני אוסר ולשאלות אופוזיציה וקואליציה. חוק מבקר המדינה, וכן גם מינוי המבקר, נתקבלו בכנסת פה אחד. כלנו מעוניינים שהממשלה תהיה בסדר. לאופוזיציה יש חומר רב לצורך התקפה על הממשלה, והיא אינה זקוקה דווקא לחומר זה. כלנו יודעים שיש ליקויים במגנון, ויש לתקן את הליקויים האלה.

ד"ר סוזן:

שמחתי מאד על הויכוח בועדה זו, למרות הבקורת ששמעתי. דווקא בגלל בקורת זו למדתי הרבה. אני חושב שחלק גדול מהערות חברי הועדה מעזור לנו למצוא את הצורה הסופית של עבודתנו, גם בקשר לדו"ח השנתי, וגם בקשר לקשר מתמיד בין הועדה לבין משרדי.

ראשית, ברצוני לומר כמה שלים על רוח עבודתנו. הדו"ח השנתי אינו מסקף את רוח העבודה היום יומית של המשרד. לכן ניסינו, בחוברת שניתנה בשלב הראשון, לתת תמונה מסויימת מן העבודה היום יומית שלנו. מי שיקרא את החוברת הזאת ימצא בה, למשל, תמצית מהרצאה שבה שיננתי לבוחנים שלנו, 7 דברות של בוחן. שם הסברתי להם שמתפקידנו לבוא למשרדים בתור ידידים, ובמסרה לעזור להם. אני יכול להגיד פה שהעבודה היום יומית נושאת את החותם הזה של שתוף פעולה בינינו לבין חלק ניכר מן המשרדים. גם מבחינה זו, לפי טבע הדברים, יתכן שהדו"ח מטעה במקצת. אני מציין שלמספר שרים היתה הבנה גדולה לעבודתנו. דווקא משום כך, התפלאתי במקצת על הגישה השלילית לבקורת המתבטאת בכמה מהערותיו של שר האוצר.

אתן דוגמא. בדו"ח השנתי הדגשנו, שלפי דעתנו, יש ליקוי רציני בזה שמשרד האספקה והקיצוב קבל פקידים ושלם להם משכורת מתוך חישוב מסחרי. אני הייתי משוכנע שבענין זה אמצא באוצר בעל ברית. בניגוד לכך, אני קורא בהערות האוצר הסברים לצורך לקבל, במצב מסויים, עובדים זמניים. בודאי נכון שצריך לקבל לפעמים עובדים זמניים. אולם, במקרה זה, הדבר הסכריע הוא בזה שיש לקבל את הפקידים הזמניים בצורה המתישבת עם חוק התקציב - ויש צורות כאלה. על סמך דברי שר האוצר בועדה אני מקוה ששתוף הפעולה עם האוצר, שהיה קיים מכמה בחינות, יתחזק.

ברצוני לאשר ולהדגיש את הדבר ששמענו כעת, מפי מר בן-אליעזר. שתוף פעולה הדוק בינינו לבין המשרדים, דורש קודם כל דבר אחד - שכל הצדדים לא יהיו רגישים מדי. גם לזה ברצוני לתת דוגמה. אינני יכול להבין, מדוע אין זה נכון להגיד שסדור מסויים אינו מתאים ויש לתקנו, כיוון שהוא נותן פתח למעילות. אינני מבין, מי יכול היה לפרש את הנוסח הזה, כאילו אמרנו שנתקיימו מעילות. אני יכול לאשר את הדבר שאמר מר בן אליעזר, על התגובה לבקורת בדמוקראטיות אחרות. כשהייתי כפריז בארמון של "הקור דה קונט", הראו לי תיק שלם המכיל קטעים מן העתונות שטפלו בדו"ח האחרון של הבקורת. היו בקטעים אלה כותרות סנסציוניות, אך זה נתקבל כצורה טבעית מאד.

כמה מחברי הועדה דברו על הגופים המבוקרים שאינם משרדים או מפעלים ממשלתיים, על הרשויות המקומיות ועל הגופים הנתמכים. אנו נגשנו הצעות לתקון החוק. מה שנאמר פה ע"י כמה מחברי הועדה בענין זה הוא נכון בהחלט. המצב הנוכחי החוקי בקשר לרשויות המקומיות הוא גרוע, ראשית מפני שהן כפופות לבקורת המבקר, באופן תיאורטי, רק בתנאי שהן סקבלות תמיכות מצד הממשלה, ושנית, מפני שהחוק הנוכחי אינו מרשה למבקר לבדוק את מידת היעילות של עבודת הרשות המקומית. בודאי דרוש לתקן את החוק משתי בחינות אלה.

אשר לגופים הנתמכים, הצעתנו היא לשנות את הסידור הנוכחי, על ידי כך שהחלטה חיובית של הועדה תעמיד את הגופים האלה תחת בקורת המבקר. הצעה נוספת היא, שכל הגופים הנתמכים יהיו חייבים להגיש את מאזנם.

בין הגופים שאינם משרדי הממשלה, ישנם גופים שהממשלה משתמפת בהנהלתם. דרוש יהיה לשנות את החוק כך שגופים אלה יהיו תחת בקורת מבקר המדינה, ללא כל צורך בהחלטה מיוחדת. המדובר הוא על חברות כגון: עמידר, פתוח ירושלים, וכו'.

כמה מחברי הועדה דברו על המסקנות שאליהם מגיעה הבקורת. לשאלה זו יש אספקט טכני אחד. למדתי מן ההערות ששמעתי פה, שנסון יהיה, להבליט בדו"ח הבא, על ידי צורת ההדפסה, את אותן המסקנות הדורשות תגובה מצד הועדה. מסקנה מתבטאת לפעמים רק בתיאור הדברים. אני חושב שיהיה זה טוב אם תראה הועדה בצורת ההדפסה, באיזה מקרים מציע מבקר המדינה תגובה מצד הועדה.

אשר לתוכן המסקנה, נדמה לי שנכון יהיה להחריף את המסקנות באופן הדרגתי. בשלב הראשון, אולי המסקנות היו חריפות למדי - לא בכל המקרים - אולם יש לכך סיבות טבעיות. נדמה לי שבזה מתברר, מדוע היו נדירים בשלב הראשון המקרים של עונש ודרישת להחזרת כספים. אני מניח שבמרוצת הזמן תהינה דוקא צורות אלו של תגובה לא כל כך נדירות.

היו"ר שאל באיזו מידה השתמש כבר משרדי במעיף 10 (א) של החוק. סעיף זה מדבר על צורות העבודה הנחוצות במקרים שנגלו ליקויים רציניים. לפי החוק, יכול מבקר המדינה לבחור באחת משתי אפשרויות, או בשתייהן גם יחד, לפנות לשר הנוגע בדבר, ולשר האוצר, או לפנות לוועדה. החוק מוסיף ואומר, שאם התקון הנדרש לא יתקיים, יש למבקר המדינה אפשרות למסור דו"ח מיוחד לוועדה, או להכניס את הדו"ח על אותו מקרה בתוך הדו"ח השנתי.

חשבתי שבשלב הראשון של עבודתנו, יהיה זה נכון לא לפנות מיד לוועדה, אלא לתת הזדמנות למשרד הנוגע בדבר לתקן מצדו את הליקויים, ולהכניס את הדבר לדו"ח השנתי רק אחרי שתתברר התוצאה השלישית של הפעולה.

קיימת עוד אפשרות לפי סעיף זה: במקרה שמבקר המדינה חושש למעשה פלילי, הוא יכול למסור את העניין ליועץ המשפטי של ממשלת ישראל. את זאת עשינו עד כה בשני מקרים, אשר, במקרה או לא במקרה, שייכים שניהם למשרדו של האופוטרופוס על נכסי נפקדים. המקרה הראשון קשור עם חנינה. המקרה השני נדון על ידי בית משפט והועבר אחר כך לוועדת התלונות, ליד משרד ראש הממשלה.

אופר כפה פליים בקשר לשאלה, מה הן התוצאות האפשריות של עבודתנו, למה אפשר לחכות ולמה אי אפשר לחכות. ברור שהתשובה לשאלה זו תלויה ראשית כל בגודל המנגנון העומד לרשותי. השקפתנו בנדון זה ידועה לוועדה: הצטרפנו לדעה שהובעה במיוחד על-ידי יו"ר הועדה ושר האוצר שנכון יהיה לבחור בדרך של התפתחות הוגנת. בכיוון זה אנו ממשיכים, והגשנו זה עתה הצעה להגדלת התקן שלנו.

אולם תוצאות עבודתנו אינן תלויות רק בגודל המנגנון. יש גבולות לעבודתנו. למשל, הצבענו כבר בכמה הזדמנויות על כך, שבשטחים רבים חסרות תקנות בתוך האדמיניסטרציה שלנו, תקנות שהיו קיימות בזמן המנדט. איך אפשר להגיע לתקנות אלו? אי אפשר לחכות עד שמשרד הבקורת יציע אותן. תקנות אלה יכולות להיות רק כתוצאה מעבודת הועדה. מתפקיד משרד הבקורת להציע הצעות בנוגע לתקון והתקנת התקנות האלה, ולהשתתף בעבודה. אך אי אפשר לחשוב שזה הוא תפקיד שמשרד הבקורת יכול לסלא אותו בשלמותו.

היתה שאלה: באיזה קצב אפשר להגיע לידי תוצאות. גם זה תלוי ראשית כל בגודל המנגנון, אבל גם בגורמים אחרים, ובמיוחד במידת שיתוף הפעולה של המשרדים הממשלתיים. לדאבוני, צריך אני לציין שדוקא בנידון זה לא מצאנו את הצורה הנכונה בכמה משרדים. שלסנו שאלונים ולא הצלחנו לקבל עליהם תשובות מכמה משרדים.

דובר כאן על כך שחוות דעת שהועדה הזאת דרשה ממנו בחודש פברואר 1950, עוד לא הוגשו לה. בעצם דבר זה אינו נכון. אנו הגשנו חוות דעת אלה, ובדו"ח השנתי האחרון נתנו את התשובות על כל השאלות שנשאלנו. חשבתי לנכון לא להסתפק בתשובה זו, אלא להתעמק במקצת בשאלות. למשל, בשאלון כמה זמן דורש עיבוד בקשות במשרדים השונים. על שאלה זו ענינו בדו"ח השנתי חלק "א", בסיכום. אולם, המשכנו בספקל בנושא זה. עוד בחודש זה, בדעתי להגיש לוועדה חוות דעת, המראה, באיזה שלבים בתוך המשרדים השונים, היו עיכובים שגרמו לכך שהתשובה דרשה

תקופה זו או אחרת. כך אפשר להבין, מדוע החלק האחרון של חחמת דעת זו אינו עוד בידי הועדה.

אשר לשאלה, באיזה קצב אפשר להשיג את הדו"ח השנתי, הרי על סמך הנסיון בארצות אחרות, אני יכול להגיד לוועדה, שרואים בכך הישג משביע רצון, אם משרד הבקורת מצליח להגיש דו"ח שנתי, תוך שנה אחת אחרי גמר שנת הכספים.

אומר עוד כמה מלים, בקשר לתוכן הנכון של הדו"ח השנתי. כבר דברתי בישיבה האחרונה על כך, שלפי דעתי החוק רק מציין את התוכן האובליגטורי של הדו"ח השנתי, ומשאיר למבקר את האפשרות להשלים את התוכן הזה על ידי תוכן פאקולטטיבי, אם הוא חושב שזה נחוץ. כבר ציינתי בישיבה האחרונה, שהרעיון פי על מבקר המדינה לציין את הדברים שלא תוקנו, אפילו על סמך נוסח החוק, אינו נכון, כי ישנה החובה לציין את הפגיעות בחוק בעקרון של יעילות ולהביא המלצות. אולם מלבד זאת יש תוכן פאקולטטיבי. היו לי סיבות שבגללן חשבתי שדוקא בשנה הראשונה, נכון יהיה להשתמש בזכרון להשלים את התוכן האובליגטורי על ידי תוכן פאקולטטיבי. מה היו הסיבות? ראשית כל, רציתי לתת לחברי הכנסת ביאור מלא, כדי להקל עליהם את הטפול הראשון בחומר זה. שנית, חשבתי שיהיה נכון לתת למשרדים הממשלתיים מורה דרך על ליקויים ועל צורך בתיקונים, וחשבתי שמשרד מסויים יהיה מעוניין לשמוע איזה ליקויים היו במשרד אחר, ותוקנו. אחד מתפקידנו הוא לעודד ולפתח את הבקורת הפנימית בתוך המשרדים הממשלתיים. למטרה זו חשוב מורה-דרך. ברור שבשנה הבאה, יהיה משקל הסיבות האלה פחות גדול, והדו"ח של השנה הבאה יהיה יותר קצר. ודאי שמחשב במסאלות ועדת הכספים בעניין זה.

אשר לדו"ח הנוכחי, שחלק א' ממנו כבר מונח לפני הועדה, וחלק ב' יוגש לה בקרוב, ברור שאי-אפשר לשנות עכשו את היקפו, אולם אני מוכן לשנות את הנוסח במקרים ידועים, במקרה שהדיון בוועדה זו יביא לידי הצעות ניסוח יותר טובות.

הדבר האחרון שברצוני לדבר עליו, היא השאלה, איך נכון לטפל בדו"ח שנתי בוועדה זו ובכנסת. מוכן אני בכל רגע לתת הסבר דרוש על כל שאלה שתשאל פה, ומר מאירי, המנהל הכללי של משרדנו, מוכן במיוחד להשיב על הערותיו של שר האוצר. בנוגע לפרוצדורה הנכונה של הדיונים, ברצוני להדגיש שאי-אפשר לפתור את השאלה הזאת על-ידי כך שנשתמש בפרוצדורה של ה"פבליק אקאונטס קומיטי" באנגליה. יש הבדל גדול בסדור החוקי בין אנגליה לבין ישראל בעניין הקורות. הועדה הזאת באנגליה היא האינסטנציה האחרונה המטפלת בכל החומר. לפי החוק שלנו, ועדת הכספים היא רק גורם ביניים, ועליה להעביר את הדו"ח לכנסת. באנגליה אין המבקר מוסר דו"ח שנתי, אלא דוח"ים קצרים מאד, בליקויים אפרופריאשן אקאונטס". אם על הועדה להחליט בדבר הפרוצדורה, נדמה לי שיש ברירה בין שתי אפשרויות - לערוך דיון מצומצם בוועדה, ולהעביר את הדו"ח במהרה למליאה, או לערוך דיון יסודי בוועדה, מה שיגרום לאיחור בהעברת הדו"ח לכנסת. אם סותר לי להציע הצעה אישית בעניין זה, הייתי חושב שהדרך היעילה ביותר והנאותה ביותר, תהיה זו, שהועדה תבין בכל אותן הנקודות בהן נוגעות הערות שר האוצר, ובכל אותן הנקודות שחברי הועדה ירצו להעמיד לויכוח, אך תוותר על הדיון בדו"ח כולו, כי דיון כזה עלול לגרום, לפי דעתי, לאיחור שקשה לסובלו.

בזמן הסנדט היו קיימות תקנות פנימיות פנימיות של הפקידות. האם הן קיימות

י. רוסקא

היום?

שאלנו את היועץ המשפטי בעניין זה, ותשובתו היתה שהתקנות האלו בוטלו. לכן הצענו לקשת מיד לעיבוד תקנות חדשות. רק משרד הבטחון חידש את התקנות האלו.

ד"ר מוזס:

תקנות אלו לא היו בבחינת חוק מחייב, אלא תקנות פנימיות אדמיניסטרטיביות בתוך הממשלה.

י. זילבינגר:

י. רוקח:

המבקר אמר שחלה עליו החובה לבקר את הרשויות המקומיות, אך לא בקשר ליעילות. אני שואל, מה יכול מבקר המדינה לעשות, אם עד היום, ה-6 בפברואר, לא אושר על-ידי משרד הפנים, אך תקציבם של איזו שהיא עירייה. המדינה נותנת תמיכות בלי תקציב מאושר.

שר האוצר העיר הערה משונה בקשר לתקנות שקיימות בממשלה לגבי עבודת חוץ של פקידים, אשר אין מקיימים אותן. אני מבדיל בין עובד שעבודת החוץ שלו אינה מפציעה, לבין עובד אחר, כגון מהנדס, אשר עבודת החוץ שלו הורסת את האטיקה של המדינה באופן מוראלי. ישנם מהנדסים אשר מאשרים את התוכניות שלהם בעצמם מתכננים, דבר זה חסור מאד. מה עושה מבקר המדינה בענין זה?

ד"ר מנוס:

בשאלה זו של עבודת חוץ טפלנו בפרוטרוט בחוות דעת מס. 2 שהגשנו לוועדה. הצענו בענין זה

הצעות מסויימות.

ענין הרשויות המקומיות יידון בחלק ב' של

הדו"ח.

ד"ר ס. סנה:

אגע בדברי בדיון שהיה בישיבה הקודמת, אך עלי לציין שהתחזקתי בדעתי לאחר ששמעתי היום את ההסבר של מבקר המדינה. ישנו ערבוב סמכויות במושגים של חברים אחדים של הועדה. היו חברים שהציעו להקים ועדת משנה, להזמין נציגי משרדים, לבאוק את הדו"ח על הצד העובדתי. כלומר, חברים אלה הציעו להפוך את הועדה למשרד שני של בקורת המדינה, ודבר זה הוא בניגוד לחוק. לפי החוק, אנו צריכים לקבל את הצד העובדתי, א) על יסוד הדו"ח של מבקר המדינה, ו-ב) על יסוד הקורקטיבה שהממשלה מציינת בהערותיה לדו"ח. על הועדה לשפוט מה היא מקבלת מהדו"ח ומה היא מקבלת מההערות, ואת המלצותיה עליה להעביר לכנסת, ביחד עם הדו"ח וההערות. אילו היינו רוצים להכנס לפרטי פרטים של הדו"ח הזה, היינו דוחים על ידי כך את סיום סלאכתנו לזמן רב. דבר זה אינו שייך לתפקידה של ועדת הכספים. שר האוצר הוסיף מה שהוסיף על הערותיו בעל פה. אני שומע שמבקר המדינה איננו משנה את הדו"ח. אננו מקבל הערות אחדות של שר האוצר. שני המסמכים שווים בערכם כלפי הועדה, והודעת ועדת הכספים צריכה להיות מבוססת על שניהם ותו לא. שמענו את הודעתו האישית של מבקר המדינה, ואת דברי שר האוצר, ואנו יכולים לגשת להצעות שונות. ובק, גם כדי לזרז את הפרוצדורה, וגם כדי להיות באמנים לחוק, אני מציע את הצעתי. חבר הועדה הרצפליד רצה לגנוז את הדו"ח. ראשית, אין לנו רשות לעשות זאת; שנית, גניזת הדו"ח, באם היא היתה אפשרית, היתה מזיקה כי הדו"ח ירוע. היו עתוננים שפרסמו פרטים שלמים ממנו. רק המסך הדיון בוועדה מרטן את הפרסומת, כיוון שבכל עתון, ובעיקר בעתוני בוקר, ישנם אנשים אחראיים ביותר המרסנים את הרפורטרים. אלמלא זאת הינ מתפרסמים כבר כל הדברים הפיקאנטיים בדו"ח זה. אם נגנוז את הדו"ח יקבל הדבר צורה סנסאציונית ביותר. לבקורת יש טעם כשהיא פתוחה וגלויה. אם כי ישנם במקרה סעיפים חמורים, אינני רואה בזה פגיעה בשרי הממשלה, ואם אומרים לשר שאחך מפקידיו עשה מעשה שלא צריך היה לעשותו, השר אינו אשם בכך. יכול מישהו להסיק מסקנות, שהמסטר במדינה אינו טוב, אך אלה דברים כלליים. רוב הועדה יכול לדחות, להחמיר או לאשר מסקנות אחדות. אם נגנוז את הדו"ח, נעשה שרות רע למדינה.

אתה יוצר אגדה, כי איש לא הציע לגנוז את הדו"ח.

פ. נפתלי:

ד"ר סנה:

אינני יוצר אגדה. אני רוצה להשפיע על מר הרצפליד שיסתלק ממחשבתו בענין זה, כי אני מבין את כוונתו. אינני חושש לכך שהדו"ח יגנוז, כיוון שאין לנו סמכות לעשות זאת. מה שאני הצעתי, הצעתי גם בהתאם לכוונותיו של מר הרצפליד, ואני רוצה להשפיע עליו שיחשוב כך.

לכן, אני מציע להטיל על יו"ר הועדה להזין טיוטת מסמך לוואי. אני מציע לו לא להרבות בפרטים, כי המסמך של הועדה צריך להיות תמציתי. חברי הועדה יקבלו את ההצעות, ישנו, יקבלו, יגרעו או יאשרו, ויעבירו אותן, ביחד עם הדו"ח וההערות שר האוצר לכנסת, בהקדם האפשרי. אני מעונין להכניס נוהג כזה שאין נעלבים על דברי בקורת, בעיקר לא כאשר אין דברים פוגעים בבקורת זו, מלבד אולי כמה מקרים, בהם מתקבלות על דעתי הסברותיו של שר האוצר. גם אחרי ההסברים של הממשלה, יש דברים

אשר שר האוצר לא ערער עליהם בהערותיו. כיוון שזוהי הפעם הראשונה שעלינו לטפל בדו"ח מבקר המדינה, אני מביא לתשומת לבכם את הצורך ליצור תקדים ונוהג, שהבקורת תהיה גלויה ופתוחה, ותקבל ברצון טוב לתיקונים, אך בלי עלבונות ודוגז, כפי תפקידה של הבקורת.

א. הרצפליד:

נפלה כאן טעות גדולה בפערכת דברי. במשך אלפיים שנה לא הייתי חבר ועדת הכספים של מדינת ישראל, ולא למדתי לענות על מסמכים של מבקר המדינה. חשבתי שהמסמך הראשון שבא אלינו באופן מגביל לממשלה, וכן התשובה שבאה מהממשלה, באים אלינו לטפול, כדי שאנו נכין, על סמך שניהם, מסמך שלישי. לא דרשתי לגנוז או להעלים את הדו"ח. אני מוכן להצטרף להצעתו של ד"ר סנה שהיו"ר יכין תמצית הדברים ויביא את תמציתו לוועדה. תארתי לי שמטבע הטברים יש להבין ששני המסמכים הראשונים, המסמך של מבקר המדינה וזה של הממשלה, אינם שייכים לקהל. חשבתי שיעברו לפרסום בקהל רק המלצות הוועדה. לדעתי סדור כזה הוא יותר הגיוני. לא התכוונתי לגביזת הדו"ח, כפי שפרשו זאת כאן. אני שואל, אם הדו"ח מיועד להתפרסם, מדוע קבעו שהוא סודי ושהוא עובר תחילה לוועדת הכספים?

היו"ר ד.צ. פנקס:

אנו נעביר את הדו"ח לכנסת, אחרי שנקבל את חלקו השני, ואחרי שנראה את הסיכומים. הסיכום ייעשה אחרי שהדו"ח יושלם. עד אמצע פברואר נקבל את חלק ב' של הדו"ח, אולם אחר כך ניתנת לשר האוצר שהות של חודש כדי לענות עליו. אולי יסכים שר האוצר לקצר את הזמן הזה ולהגיש את הערותיו לפני תום המועד שניתן לו לפי החוק. אנו נעביר לכנסת גם את החוברת על דרכי עבודת המדינה. תהיה לנו עוד הזדמנות להחליט בקשר לכל מסמך, אם אנו מעבירים אותו או לאו. בינתיים, אתחיל לעבוד על הכנת ההצעות.

ס. זנגי:

שר האוצר השיב על חלק א' של הדו"ח רק בהערות כלליות. אני מבין שהוועדה תתן לו אפשרות להשלים את התשובה גם לגבי הדו"ח הראשון.

היו"ר ד.צ. פנקס:

הזמן לכך עבר, אולם אנו באפשר זאת לשר האוצר.

א. בן-אליעזר:

אני מבקש לא לדחות את העניין, ולא לחכות לדו"ח נוסף שיבוא. אם נקבל את הצעת ד"ר סנה, רצוי להתחיל לעבוד על חלק א' של הדו"ח. אני רוצה להוכיח את אותו הדבר שאני מנסה להוכיחו כל הזמן, כי שיטת האדמיניסטרציה הקיימת אינה מאפשרת להמנע מליקויים מסויימים. נדמה לי שחומר זה חשוב מאד, לא רק סאינטרס שלי, אלא גם מנקודת מבט האינטרס הכללי של המדינה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

בעוד תשעה ימים נקבל את החלק השני של הדו"ח. לא נוכל להסריד פעמיים את הכנסת בדיון ובויכוח כללי. אני אתחיל לעבוד על ההצעות. אני מציע לקיים סדרתיים את ישיבת ועדת המסנה, בתל-אביב.

ס י כ ו ם
=====

ועדת המסנה לענייני מבקר המדינה תתכנס ביום ה' בשעה 11.00, בתל-אביב. יו"ר הוועדה יתחיל להכין הצעות להמלצות ועדת הכספים לפני הכנסת בעניין חלק א' של דו"ח מבקר המדינה. תינתן האפשרות לשר האוצר להוסיף לתשובתו בשם הממשלה על דו"ח מבקר המדינה, גם על חלק א' של הדו"ח. הוועדה תקבל את חלק ב' של הדו"ח עד אמצע פברואר, ורק אחרי שתחליט על המלצות בדבר הדו"ח כולו, תעביר את העניין לכנסת.

היו"ר ד.צ. פנקס:

מבקר המדינה הגיש לי אתמול הצעה לתוספת תקציב למשרדו עד סיום שנת התקציב הנוכחית. לאור ריבוי העבודה במשרד הבקורת, מציע המבקר לקבל 36 עובדים חדשים בסחלקות השונות. מספר העובדים יעלה מ-175 עד 205. עובדים נוספים אלה ימשיכו לעבוד, כפי הנראה, גם אחרי תום שנת תקציב זו.

לפי המספרים שקבלתי, יש שינויים לא רק בסעיף משכורות, אלא גם בסעיפים אחרים. בקשר עם הנסיעות המוגברות של המבקרים בארץ, יש הוצאות נוספות. כן יש הוצאות אחרות, שמבקר המדינה מבקש לאשר את הגדלתן. הסכום הכללי אינו גדול. אם כי הכנסת צריכה להחליט על כך באופן רשמי, אנו נוהגים, לקראת סוף שנת הכספים, לסכם בוועדה את התקציבים הנוספים, אם תהיה החלטה לקבל את הצעת מבקר המדינה, תכנס התוספת לתקציב הנוסף שיוגש בסוף שנת התקציב. התוספת היא בסך 15,000 לירות עד ה-1 באפריל. יש הצעות לשינויים בתקן, אבל על כך תדון ועדת המשנה.

פ. נפתלי:

אני מבקש לדחות את ההחלטה בענין זה, עד לאחר שנקרא את ההצעה. אינני רוצה להצביע

על דוקומנט שלא קראתיו.

הי"ר ד.צ. פנקס:

אנו נעביר לחברי הוועדה העתקים מן ההצעה.

ד"ר י. בדר:

תקציב ~~אצא~~ מבקר המדינה הוא צנוע מאד. יש שני עובדים של מבקר המדינה על כל 300 או 400 עובדי מדינה, ואם נכלול את המשטרה ואת הגופים המבוקרים, הרי, לפי הערכתי, יש עובד אחד במקורת לעומת 250 עובדים. יחס זה הוא פחות מהמינימום הדרוש. לכן אני מציע להעביר את הבעיה הזאת לוועדת המשנה, כדי שנוכל לקבל החלטה ביום ב'.

ס י כ ו ם :
=====

הוחלט להעביר את הדיון על ההצעה להגדלת תקציב מבקר המדינה לוועדת המשנה שתתכנס ביום ה'.

ג. חוק נכסי המדינה:

א. הרצפלא:

בקשר עם סעיף 5 של חוק נכסי המדינה, שדנו עליו בכנסת, אני שואל אם הודעת שר האוצר, שכל הסרנסאקציות הקשורות בסעיף זה תהינה כלולות בתוך אותו השטח שנקבע בחוק רשות הפיתוח, במסגרת של 100,000 דונם. שר האוצר הודיע בכנסת שהוא חושב שהשטח הכולל לא יגיע ל-100,000 דונם. האם יש אפשרות להכניס את הדבר הזה בתוך סעיף 5? דבר זה היה חוסך לנו ויכוחים קשים.

הי"ר ד.צ. פנקס:

אני יכול רק לציין ששר האוצר הודיע באופן ספונטאני שהוא מוכן לכך ~~אצא~~ שכאשר בשני החוקים ביחד, חוק נכסי המדינה וחוק רשות הפיתוח, יגיע השטח הכולל שיימכר עד 100,000 דונם, הוא יביא את הדבר לכנסת להחלטה נוספת, ולא ימשיך בהעברת קרקע. הואיל וזוהי הודעה ספונטאנית של שר האוצר, אנו יכולים לרשות לפנינו שהיתה הודעה כזאת. אני יכול למסור הודעה בכנסת, ששאלה זו נתעוררה בוועדת הכספים, והוועדה החליטה למסור לכנסת שהיא מצטרפת להודעה זו ומבקשת לקבלה לתשומת לב.

אצא

אני מבין שכאשר שר האוצר דבר על 100,000 דונם, הוא לא כלל את הקרן הקיימת, את רשות הפיתוח ואת הרשויות הטקומיות.

י. רוקח:

ה הספקולאציה על אדמות קרן הקיימת אינה פחותה מזו שנעשית באדמות פרטים. אני חושב שלא יהיה זה טוב אם נכבול את האפשרויות בענין זה יותר מדי. אני יודע שמחפשים אנשים שיקנו קרקעות. אני חרד לזה שאנשים יקנו קרקעות בדולרים ולא יבואו לבנות עליהן בתים או מפעלים. דבר זה חסור מאד, כי הוא מזיק לפיתוח. לדעתי דבר זה חסור יותר מהקושי בהשגת חומרים.

הי"ר ד.צ. פנקס:

אין הצעה לשנות את נוסח החוק. ההצעה היא, לקבל לתשומת לב את הודעת שר האוצר שאמר שאם העברת הבעלות על שחיים, לפי שני החוקים, תגיע ל-100,000 דונם, הוא יודיע על כך לכנסת, כדי לאפשר לה לברוק את המצב. את זאת אי-אפשר למנוע בין כך. אינני חושב שהצעה זאת קובלת את ידי הממשלה. אם הממשלה תחשוב שידיה כבולות, היא תשיע חוק אחר.

א. הרצפלד:

אני שואל אם יש אפשרות לכלול הודעה זו בנוסח החוק. ברור הדבר שאני מניח מראש שאין הערמה מצד הממשלה בעניינים אלה.

י. רוקח:

אני מציע לוועדה לקבל את הנוסחה שלי לגבי ההחלטות הדורשות את אישור ועדת הכספים של הכנסת בחוק נכסי המדינה.

י. זילביגר:

כדי שהנוסח יהיה פשוט יותר, מתקן מר רוקח את הסתייגותו, ומציע לכתוב "באישור רוב חברי ועדת הכספים של הכנסת." הנוסח המקורי של מר רוקח היה "באישור ועדת הכספים של הכנסת, בתנאי שאישור זה יוחלט בהסכמת רוב חברי ועדת הכספים של הכנסת." כדי שלא יוצר הרושם שרק רוב יכול להחליט, והחלטה פה אחד אינה יכולה להתקבל (כפי שהעיר על כך, בצדק, ד"ר סנה), אפשר להוסיף לנוסח המתוקן את המלים "שניתן ע"י רוב חבריה לפחות".

ש. דיין:

אני שואל, אם אפשר להוסיף להסתייגותי תוספת "הממשלה רשאית להכריז על שטחים שונים באיזור חקלאי, לצורך פיתוח וחרושת, שהם מותרים למכירה, בתנאי ששטחים לא יעלו על 300 דונם".

היו"ר ד.צ. פנקס:

אין לנו רשות לפתוח בדיון מחדש.

ש. דיין:

אני מקבל עלי את הדין.

האם שר האוצר יכול להגיד, מה הסך הכולל של הקרקעות שהמדינה מכרה לפרטים, מאז קום המדינה, הן על ידי המדינה והן על ידי רשות הפיתוח. האם מתקרבים ל-100,000 דונם?

היו"ר ד.צ. פנקס:

נוכל לפנות למנהל נכסי המדינה ולמנהל רשות הפיתוח בבקשה למסור מספרים, ואז שר האוצר יוכל למסור לנו הודעה מוסמכת בענין זה.

שר האוצר:

אינני יכול לענות בבירור ברגע זה, אבל אני חושב שאיננו מתקרבים עדיין ל-10,000 דונם. נוכל להביא מספרים מסוייקים באחת הישיבות הנאות.

י. רוקח:

אני מבין שהקרקעות נמכרות לאנשים מחו"ל בקשר עם מטבע זר, אולם האם מתנים עם קונים שהם מוכרחים לפתח את האדמות תוך תקופה מסויימת?

שר האוצר:

אם אין משתמשים באדמה לפי החוזה, החוזה מתבטל. העברת הקרקע בטאבו תיעשה רק אחרי שהקונה ממלא את תנאי החוזה.

ג. מתן ערבות לפרדסנים:

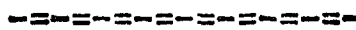
היו"ר ד.צ. פנקס:
שר האוצר ביקש אתמול להעמיד על סדר היום את שאלת מתן ערבות לפרדסנים, בגבול של 500 אלף ל"י, להלוואה בנקאית שתנתן למועצה לשיווק פרי הדר, כדי לעזור להוצאות הקסיף, האריזה והמשלוח. הכסף צריך להיות מוחזר לבנק עד יולי. אין ספק שלבנק יש שעבוד ראשון על הפדיון של הפרדסים שיהנו מן ההלוואה. אם בגלל איזו סיבה שהיא, סיבה יוצאת מן הכלל ובלתי צפויה, לא יוכלו הפרדסנים להחזיר את ההלוואה, והפרדסים לא יתנו פרי, יקחו הבנקים את הערבות שלשמש הממשלתית.

שר האוצר א. ספלן:
מתמיכה שאנו נותנים לפרדסנים, הפרמיה והאחריות להפסדים, תשמש כמקור נוסף שלשמש לבטחון.

פה אחד
הועדה אישרה/את מתן הערבות בסכום של עד 500 אלף ל"י, להלוואה בנקאית שתנתן למועצה לשיווק פרי הדר, לשם עזרה להוצאות הקסיף, האריזה והמשלוח. הכסף יוחזר עד יולי. כבטחונות ישמש שעבוד ראשון על הפדיון, והתמיכה הממשלתית בפרדסנים.

ס י כ ו ם :
=====

6

ד. ערבות למוסדות מדעיים:

היו"ר ד.צ. פנקס:
שר האוצר הצעי אתמול להעמיד על סדר היום את שאלת מתן ערבות בנקאית לשנים מן המוסדות המדעיים, לכל אחד מהם בסך 500 אלף ל"י. שני המוסדות הם, האוניברסיטה ומכון וייצמן. ההלוואה תנתן ל-10 שנים, וכבטחונות להלוואה תשמשנה הכנסותיהם של שני מוסדות אלה בארץ ובחו"ל. ההלוואה ניתנת לשם קונסולידציה של חובותיהם של שני מוסדות אלה, ולא לצינורם. ההלוואה תנתן עד ה-1 באפריל, ואז, כפי הנראה, יקבלו מוסדות אלה הקצבה מן הממשלה.

שר האוצר א. ספלן:
השעבוד של הכנסות האוניברסיטה הוא כמעט שעבוד ראשון, כלומר, שהיתה הלוואה בסכום לא גדול. בנוגע למכון וייצמן, ישנה עוד ערבות לשלוש השנים הראשונות בסך 130 אלף ל"י.

הועדה אישרה פה אחד את מתן הערבות לאוניברסיטה ולמכון וייצמן, להלוואה בנקאית בסך 500 אלף ל"י לכל אחד מן המוסדות. כבטחונות ישמשו הכנסות המוסדות בארץ ובחו"ל. ההלוואה ל-10 שנים.

ס י כ ו ם :
=====

ה. רבישת בניני הכנסת לשעבר על ידי עיריית תל-אביב:

היו"ר ד.צ. פנקס:

בזמנו שיפלנו בשאלת בנין הכנסת בתל-אביב, וקבענו שהעירייה תרכוש את הבנין הזה, וכן גם את בנין סן-רמו ששמש באגפו למשרדי הכנסת, על פי תנאים שיוסכמו בין האוצר והעירייה. כך סוכם בזמנו, עם זכרוננו אינו מטעה אותי.

שר האוצר א. קפלן:

כנראה שבשביל בנין סן רמו יהיה צורך בסכום של 130 אלף ל"י. העירייה תשיג 30 אלף ל"י, וכנראה תקבל הלואה בסך 100 אלף ל"י מאתנו. רצינו לעשות חליפין בקרקעות, אבל אנו מתקשים במו"מ, וכפי הנראה, לא תצא הצעה זו לפועל.

היו"ר ד.צ. פנקס:

האם אין צורך בחוק מיוחד לטרנסאקציה כזאת?

י. רוקח:

אין צורך בחוק; שר הפנים צריך להודיע על כך ברשומות.

=====

ו. חלוקת הקצבה של חצי מליון ל"י למשרד הסעד ומשרד הדתות:

היו"ר ד.צ. פנקס:

משרד הסעד / ומשרד הדתות פנו אלי בקשר להעברה של חצי מליון ל"י למעברות. בזמנו נתנו הקצבה של חצי מליון ל"י. מתוך העבודה התברר שחלק מהפעולה, עד כמה שהיא נוגעת לשירותים דתיים, צריכה להיעשות על ידי משרד ~~ה~~ הדתות. אנו יכולים לחלק את הסכום לשניים, ולתת 475 אלף ל"י למשרד הסעד, ו-25 אלף למשרד הדתות. אין צורך בהעברה מסעיף לסעיף במקרה זה. מתקציב הנוסף בסוף השנה, יהיה צורך להכניס זאת משכון.

ס י כ ו ם :

סוכם לחלק את הסכום של חצי מליון ל"י בין שני המשרדים; משרד הסעד יקבל 475 אלף ל"י, ומשרד הדתות יקבל 25 אלף ל"י.

=====

=====

ז. חוק קרן הנוזלה; וקרן פקדון:

שר האוצר א. קפלן:

הציגו לי שאילתה בקשר לחוק קרן הנוזלה. דבר זה אינו עומד כרגע על סדר יומה של הכנסת, אבל תבואנה הצעות חוק אחרות. בינתיים קבלנו את הדו"ח מהועדה הצבורית שנקבע עליה על ידי המכון לסטטיסטיקה. הועדה הצבורית הגישה דו"ח פה אחד, פרט לנקודה אחת שבה היו חילוקי דעות. יתכן שנפרסם יותר מאוחר את הדו"ח הזה.

הדו"ח מורכב מכמה חלקים. קודם כל, הגיעה הועדה למסקנה שהחודש בו נעשתה הבדיקה לא היה חודש מתאים. הבדיקה נעשתה באוגוסט. לכן בקשה הועדה שיאפשרו לה לערוך שוב בדיקה. בדיקה זו נעשתה עם מספר מסוים של אנשים הנותנים תמונה פחות או יותר נאמנה מההרכב הפועלים. אם כי בדיקה מחודשת תעלה ג-15 אלף ל"י, החליטה הממשלה לאפשר לוועדה לקיים אותה בחודש פברואר. לעת-עתה יכולה הועדה להגיש דו"ח ביניים, והדו"ח הסופי יוגש רק אחרי פברואר. הבדיקה נעשתה לפי 1,200 איש אשר נבחרו מתוך 17,000 איש ששמותיהם הוגשו על ידי ארגונים ולשכות עבודה. הועדה בדקה את סל המזונות, וסל זה הראה שינויים גדולים מאד. בו בזמן שבסל האינדקס, ההוצאות למצרכי מזון היו קרוב ל-60% לפני כן, ירדו ההוצאות האלו לבערך 42%. לדעת, אין ירידה זו מראה שיש פחות מזונות, כי הועדה קובעת את סל המזונות לפי מה שנחוצך לאדם. הירידה מראה שהמזונות זולים, באופן יחסי. הועדה הגיעה לידי מסקנה שההכנסה הממוצעת של הפועל היא 73 לירות לחודש, וההוצאה הממוצעת כוללת מסים וכוללת שתי לירות חסכון, היא 90 ל"י. מתעוררת השאלה, איך מכסים את ההפרש הזה, ולשאלה זו אין תשובה. התשובה האפשרית היחידה היא שההכנסות או ההוצאות, כפי שחושבו, אינן נכונות. אי-אפשר לקבל אשראי לצריכה יומית, אלא רק לשיכון.

לאור סל-מזונות זה, ולאור הוצאות והכנסות אלה, עשתה הועדה חישוב חדש, איך היתה מסתנה תוספת היוקר לו היה הסל לפי יוני 1949. הם עשו שני חישובים; חישוב אחד לקח בחשבון את השוק השחור, וחישוב שני לא לקח אותו בחשבון. גם בחישוב שלא לקח בחשבון את השוק השחור, לקחו בחשבון את השוק החופשי במקרים שלא היתה הקצבה מממשלתית. לפי חישובים אלה הגיעה הועדה למסקנה שביוני 1949 היה אינדקס החיים 350 נקודות, ושאינדקס זה ירד עד דצמבר 1950, ל-324 נקודות, בלי לקחת בחשבון את השוק השחור, אלא רק האינדקס הוא 337 נקודות, ואם לוקחים בחשבון את השוק השחור, האינדקס הוא 339 נקודות.

היו חילוקי דעות בוועדה, אם צריך לקחת בחשבון את השוק השחור או לא. הממשלה החליטה לרשום את מסקנות הועדה שנתקבלו פה אחד, ולא הביאה בחשבון את השוק השחור, לא מפני שזה חוסך לנו כסף, אלא מפני שזו היא שאלה פרינציפיונית.

אנו הבטחנו בכנסת, שאם יתברר שהורדת האינדקס היתה אחרת מזו שחישובנו לפיה את התשלומים, נדון על החזרה בגבולות הסכומים הנוספים. קרן-פקדון והוזלה מתקרב למיליון ל"י. אינני רשאי להחזיר מכספי קרן הוזלה, אלא רק מכספי קרן-פקדון.

את כספי קרן ההוזלה נמסור להוזלה, כפי שהבטחנו. הממשלה הבטיחה שהיא אינה לוקחת לעצמה מן הכספים האלה.

לאור מצב זה, החלטנו שאין ערך להמשיך בחוק הקיים, ואנו נגבה בהתאם לחוק זה בעד הזמן עד 1 בינואר. אומרים לי שנחוצך להודיע בכנסת גם על בטול חוק. ישבנו אתמול עם אנשי משרד המשפטים, והם יכיבו הצעת חוק לחיסול החוק הזה. אני חושב שהחישוב האמיתי צריך להראות על הפרש קטן יותר מ-13 נקודות, אבל, כמובן, מה שהועדה תקבע פה אחד, יכריע. בזה נסתיימה הפרשה הזאת. אנו נצטרך להחזיר סכומים מסויימים ואלה שאמרו שיחזיקו את הקרן הזאת בעצמם, יצטרכו לשלם לעובדיהם. מה-1 בינואר יהיו החישובים לפי האינדקס החדש. יתכן שתהיה דרישה להגדלת תוספת היוקר, אני מבקש מהועדה למסור לנו את החשבון המדויק. ברור הדבר שאם שבטל את קרן ההוזלה, כי הסכומים אצנם כדאיים. הממשלה תצטרך להחזיר לעובדיה סכום של כ-1,200 ל"י לחודש לכל אחד.

הי"ד. ד.צ. פנסים: הואיל וענין זה נוגע לחלק מסויים של משכורות

העובדים, ברצוני לשאול את שר האוצר אם הוא אינו מוצא לנכון שיתקיים דיון בשאלת דרכי קביעת משכורות העובדים הציבוריים. בזמנו התלונן ד"ר גרנות קשה על כך שאין הסדר אחיד בענין זה, ושישנו תמיד מוסד שמעלה את השכר, ומכריח מוסדות אחרים ללכת אחריו. אני שואל אם באמת צריכות להיות כל הרשויות המקומיות נתונות למו"מ עם עובדיהן בענין קביעת המשכורות. האם לא יהיה זה יותר טוב למדינה אם יקבעו משכורות של עובדי רשויות מקומיות שיתחלקו לפי 3 סוגים, רשויות גדולות, רשויות קטנות וכפרים? לדעתי, מוטב שהמדינה תקבע סולם משכורות אחיד שיחייב את כולם.

י. רוקח:

אתמול קבלתי התראה שיסדירו תוך 7 ימים שביתת
לבוראנטים בעירייה. הרופאים והמהנדסים פנו
שוב בדרישות לדירוג חדש, ויתר העובדים מתכוונים לשבות. אני פונה לממשלה
בבקשה לתת לנו נשימה לשנה.

שר האוצר:

אינני יכול לדבר בשם הממשלה בשאלה זו, כי לא
הצגתי את השאלה בממשלה. אני יכול לומר שכל
זמן שהממשלה לא קבעה עובדה - ובמקרים כאלה אני רוצה להיות גלוי לב,
ויחד עם זאת לא לחייב את הממשלה - עמדתי היא שצריך להיות סידור כולל.
עמדתי בענין זה ברורה במידה כזאת, שעוד לפני חודשים רבים פניתי למשרד
הפנים והצעתי להקים ועדה משותפת של האוצר והפנים והרשויות המקומיות.
מסקנות של ועדה כזאת היו משפיעות גם על יתר הרשויות - אין לי כל רשות
לקבוע משכורות. לסוכנות, לאוניברסיטה ולמוסדות אחרים, אך אולי היינו
קובעים במידה מסויימת את המשכורות ברשויות המקומיות. אני מצטער על
כך שהועדה לא הוקמה. תמיד ישנה סיבה לאי-ריכוז הדברים האלה, אם זה
מטעם העובדים, מטעם הרשויות המקומיות או מטעם הממשלה. אני סוחר לציין
שם רוקח טען ממיד שצריך להיות הסדר צאצאאאא כולל בענין זה. אצא

בנוגע לעצם התביעות, יש לי רושם שאנו הולכים
ומתגלגלים במדרון בשטח זה, השאלה, מי צריך לטפל בענין זה ברורה לי
באופן פרינציפיוני. אינני יודע אם ועדת הכספים צריכה לטפל בזה, או
ועדת העבודה, - כדאי שהיו ר יברר את השאלה הזאת.

אומר דבר שאינו נעים לחברים רבים. אי-אפשר
להקפיא את השכר אלא הכרחי לקשור אותו לדבר-מה, גם בנוגע לפקידים. בשום
אופן לא נוכל להשפיע על חלק מהעובדים, אם לא יהיו בטוחים שאנו נוהגים
כך כלפי כולם. כל ויתור שניתן לסוג מסויים של עובדים, ישפיע במידה רבה
על כל יתר העובדים. בזמן שיש לממשלה כוח, היא יכולה להעביר החלטות
כאלה. אבל בזמן שהכל חסר, גם הפועלים המקצועיים, גם הפקידים המקצועיים,
גם הרופאים וגם הבקטריולוגים, צריך ליצור אווירה שתשפיע עליהם, וחוק
לא ישפיע בענין זה. זו היא שאלה רצינית מאד, ויש לי רושם שאיננו פותרים
אותה אלא הולכים בכיוון ההפוך לפתרון.

היו"ר ד.צ. פנסט:

אינני רוצה לטעון שועדה זו צריכה לטפל בשאלת
המשכורות. האם אפשר להניח שיהיה לממשלה רצון
ואפשרות לגזור על עצמה ועל הרשויות המקומיות, שכל שינוי במשכורת ייעשה
פעם אחת בשנה, בראשית שנת הכספים, והשינויים בתוך שנת התקציב יהיו רק
בהתאם לאינדקס.

שר האוצר:

אינני רוצה להסתפק בהצעת היו"ר. לי נדמה שבקשר
עם המוס"ם האחרון עם נציגי עובדי הממשלה, נקשר
לתוספת משפחתית, באו לידי הסכם ששינויים יסוגייים בשכר עבודה ייעשו רק
פעם בשנה. דרישתנו הייתה ששינויים אלה ייעשו רק פעם בשנתיים. אינני
יכול להודיע באופן סופי, מה סוכם. ברור שהסכם זה אינו חל על העברות
בדרגה.

היו"ר ד.צ. פנסט:

אני חושב שהעברה סדרגה לדרגה אינה יכולה להעשות
באמצע השנה, אלא בראשית השנה, מלבד במקרים שיש
שינוי בתפקיד.

אני מבין את דרישות העובדים להטבת תנאים, אולם
נכנסנו לסדרה ששינויים יכולים לצאת ממנה. בנק
אפ"ק העלה את משכורות עובדיו, באופן יוצא מהכלל, בראשית שנת 1951, בגלל
אפשרותו הגדולה לשלם. בגלל העלאה זו במשכורות, היו נאלצים גם מוסדות
בנקאיים אחרים להעלות את המשכורות, למרות זאת שאין להם האפשרויות שישנן
בידי בנק אפ"ק. אני מעורר את השאלה מתוך דאגה לכיוון שבו אנו הולכים.
צריכה להיות יד מכוונת גם במו"ם עם העובדים. אני מציע שאבוא בדברים עם
יו"ר ועדת העבודה, המטפל בשאלות אלו מנקודת מבט העובדים והעבודה, ואולי
נוכל להציע בשותפות יסוד לדיונים.

שר האוצר: משכורת ממוצעת שהיתה 53 ל"י לקראת התקציב הראשון, מגיעה ל-70 ל"י לקראת התקציב השלישי. יוקר החיים ירד, כך שהעלייה אינה על חשבון תוספת היוקר, כי אם על חשבון צורות שונות של העלאות, ובחלק גם העלאות בדרגה.

ח. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה:

א. הרצפלד: בחוקף החלטתנו מאמול בקשר עם הארנונה, אני שואל את יו"ר הוועדה ואת שר האוצר מי היא האינסטנציה שצריך לפנות אליה בעניני פיצויים. אני סבור שנוון היה לקיים שוב את ועדת המסנה, אשר, יחד עם שר האוצר, תכין תקנות, גם ביחס להכנסה וגם ביחס לסיפוק צרכים ותביעות מתביעות שונות, במסגרת מצומצמת ומוגבלת אך אפקטיבית.

היו"ר ד.צ. פנקס: לנו אין מה לטפל בעניני הכנת הארנונה כי בזה מטפל האוצר. אני מצטרף להצעתו של מר הרצפלד לגבי עזרת הוועדה לאוצר בעיבוד תקנות ששר האוצר צריך להוציא, וכן גם בענין ריכוז המקרים החריפים ביותר שצריך לפצות אותם, כגון: חוגים שונים שניזוקו במידה גדולה לאין שיעור בירושלים. דבר זה ³ להיעשות בשיתוף פעולה עם משרד האוצר.

ש. דיין: איך תיערך השומה במוסדות או במקומות כגון עטרות, בהם אין אפשרות לבדוק את הנזק הממשי?

שר האוצר: אני מצטער לומר שאינני מאמין בכך שאפשר יהיה לעשות פעולה ניכרת בשטח תשלום פיצויים במהרה. אחרי שהחלטתם להחזיר סכומים לאלה ששילמו בזמנו, יכולה ההכנסה בשנה הראשונה להיות קטנה. ההכנות לקראת הגביה תהינה מרובות. בקשתי לפני שבוע הערכת ההכנסות. הסכמתי לדעת היו"ר שלאור נסיון של שנה או שנתיים, נראה מה האפשרויות להעלות ההכנסות מן הארנונה. היו"ר הדגיש, בצדק, שהארנונה היא קרן חובה לעזרה לניזוקי מלחמה. תהיה דיספרופורציה גדולה בין הרשימות של כל אחד, לבין האפשרויות לשלם.

אנו התחייבנו למסור את העודף של ההכנסות השנה לתקציב הביטחון; אנו מוציאים לפועל את הפעולות הביטוח, בסכומים ניכרים של כסף. אנו מאזנים, בקשר לשורה של פעולות, כגון: הלוואות לסוכנות, וכו' את התקציב. למעשה, הפקדנו את הכסף הזה של הלוואות לסוכנות, באפ"ק. אם כי לא תמיד הצלחנו, הרי הפוליטיקה שלנו היתה בכוון זה שדאגנו לכך שלא תהיה השפעה לרעה על מחזור הכספים, כי ברור שאם אנו זורקים עוד מליון לירות שטרי אוצר או שטרי סקרעין לשוק, אנו מגדילים את מחזור הכספים. אנו משתדלים לאקבל את הגדלת המחזור, קודם כל על ידי כך שאיננו מוסרים שטרי סקרעין. המצב בקופה אינו קל, ולעתים קרובות אנו משתדלים לדחות דברים אם אין הכרח בהן, כדי שנוכל לגייס את הכסף בצורה אחרת מאשר הדפסת שטרות. אנו מציעים לבנקים לקנות מאתנו שטרי אוצר, ובחלק גם שטרי סקרעין. אתם צריכים לדעת כי בין מספר שטרי סקרעין ושטרי האוצר המופיעים במחלקת ההוצאה, לבין ההיקף של שטרות אלה שהוצאנו באסת, קיים הבדל עצום. רק תמורת חלק משטרי האוצר הוצאנו כסף חדש, כי העודף נקנה על ידי הבנקים ומוסדות שונים. מכאן המצב בו הליקוידיות בסזומנים בבנקים היא קטנה מאד, כי אני לוקח את המקסימום האפשרי למיסון שטרי אוצר ושטרי סקרעין. המצב בקופה מתוח מאד, ואינני יכול לתת מקדמות. איני אומר שאם יופיע פתאום דבר דחוף, לא ארצה לטפל בו. כיוון שבאופן פורמאלי קרן הארנונה חייבת לי סכומים, אני מודיע שאתיחס באי-רצון לכל הוצאה שלא תהיה מבוססת על הכנסה ממשיית של כסף, במידה שיכנס כסף, אוציא אותו, כי אנו רוצים לגמור עם העבר לפני שאנו נתחיל לאסוף רזרבות. אם ועדת המסנה תרצה ליישם, בקשר להצרכות וכו', היא תוכל לעשות זאת. אני הצעתי הצעות, אולם הן טרם אושרו בממשלה. אני מציע שתהיה קרן להנהלה, ללא גביה מיוחדת, כי אינני רוצה לקבל פקידות נוספת לגביה. הייתי רוצה לקחת להנהלת הקרן את אותו האיש שניהל את הביטוח באפ"ק - אוגוסטו לוי, כי אומרים שהוא מוכשר וברור שיש לו נסיון. הוועדה שתתמנה על ידי הממשלה, תברר איך להאריך את ההפסדים. אינני מתנגד לכך שועדת המסנה תנסה לסכם את הדברים.

י. רוקח:

אני חושב שהפיצויים לא יתחילו להשתלם לאנשים לפני סוף שנת 1951, אני מציע שתהיה זכות עדיפות בזמן חלוקת הפיצויים, ושהועדה תיעץ בענין זכות עדיפות זו.

הי"ר ד. צ. פנס:

לועדת המשנה יש שני תפקידים. היא תביא המלצות לפני האוצר, לגבי מקרים קשים יוצאים מן הכלל. כרור שהמלצות אלו צריכות להיות בסכומים קטנים. באוצר יהיה סנגורן אשר יכין תקנות עדיפות, כדי ששר האוצר יוכל לבוא לועדה ולהציע קביעת תקנות בענינים אלה.

ה. הגרלות על ידי העיריות:

י. רוקח:

הועדה החלטה בזמנו שהעיריות תוכלנה להוציא הגרלות, כיוון שהעיריות אינן צריכות להיות סמוכות תמיד על שלחן הממשלה. החלטנו בזמנו שיש להוציא בדרך זו כסף מהקהל. אולם הפעולה מתעכבת, כיוון שהממשלה טחנה שההגרלות תוצאנה לפועל ע"י גוף סטטוטורי של כל העיריות, סידור שיקח שנתיים לפחות. הצעתי לשר האוצר, כדי לא להפסיד זמן, שיתנו השנה אפשרות לעיריות תל - אביב להיות המבצעת של ההגרלות האלו, ולהמציא אחר כך את הכסף כדי שיתנו חלקם ממנו ליתר העיריות. יושלים אינה מעונינת בהגדלה זו, כי אין לה צורך בה. היא מקבלת תמיכות ביכרות. אני מבקש שיאפשרו לי להיות הנאמן על ענין זה לשנה זו.

הי"ר ד. צ. פנס:

יהיה יותר קל להסדיר את הענין הזה, אם יתר העיריות תכתובנה שהן מעונינות או אינן מעונינות בהגדלה זו. אני מציע למר רוקח לקבל את המכתבים האלה מהעיריות. אחרי שהוא יעשה זאת, נוכל לשנות את החלטתנו. ענין זה דורש חוק מיוחד.

י. תביעות לתשלומים על חשבון הפיצויים בגרמניה:

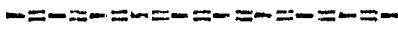
הי"ר ד. צ. פנס:

פנתה אלי קבוצה לא גדולה ביותר, אך גם לא קטנה ביותר, של אנשים זקנים שיש להם תביעות פנסיה נגד גרמניה, בשאלה אם היא יכולה לקבל אבנסים מהרכוש הגרמני.

שר האוצר א. קפלן:

במקרה חתמתי היום על שני מכתבים בשטח זה. היה/בירור משפטי בענין זה, וראש הממשלה פנה בבקשה לקבל חוות דעת ממשרד המשפטים. הבירור המשפטי היה באופן מקביל לפנייה למשרד המשפטים, והמסקנות בשני המקרים היו דומות. לפי החוק הקיים, אנו רשאים להשתמש בכסף זה, רק ברכוש שהיה שייך לממשלת גרמניה, ולא ברכוש גרמני. שמוש ביחד הסכומים יחייב שינוי חוק.

במכתב שחתמתי עליו, נתתי פקודה להשתמש בסכומים לא גדולים. האירגון הזה של אלה שיש להם &&&& תביעות בגד גרמניה, תובע 800,000 ל"י, כי הוא טוען שממשלת גרמניה חייבת לו סכומים גם בעד העבר. אירגון זה הגיש תביעות חוקיות, ואני העברתי את הענין למדנדלסון. אני אראה זאת כעוול, אם אצא במקום לדרוש את הכסף מגרמניה, נקטין את הלחץ ע"י כך שאנו נשלם את הכסף. אינני אומר שלא נהיה מוכנים לעזור במקרים קשים, אולם לא רק אנשים מחוסרי אמצעים דורשים פיצויים.

יא. עניני חינוך:

י. רוקח: כשהגשנו את התקציב המתוקן לחינוך, קבענו שפינימום השתתפות הממשלה במשכורת המורים תהיה ב-50%. אולם מועצת החינוך החליטה אתמול על 35%, ולא מראשון לינואר, כפי שאנו החלטנו, אלא מאפריל הבא.

אני מבקש לרשום שדבר זה פוגע במה שהשכח פה ונלקח בחשבון בתקציב החינוך. אני דורש שהשערה תקבע עמה בענין זה, ותודיע על עמדתה לשר החינוך.

הינ'ר ד. צ. פנקס: באופן חוקי, ההחלטה בענין זה היא בידי שר החינוך, אחרי התייעצות עם שר הפנים, ואחרי ששאל שר החינוך את עצה ממועצת החינוך. לגבי הצד המעשי, הרי נכון שועדת הכספים שכמה, גם על דעת האוצר וגם על דעת חבריה, שמה - 1 לינואר תהיה השתתפות ב-50% במשכורת המורים. אמנם לא רשמנו בקשר להחלטה זו כל פנים בתקציב שממתיים בסוף מרץ, כי אמרנו שנביא את הפרטים לשלש החדשים ינואר-מרץ בחשבון בחודש אפריל. החלטת הוועדה רשומה, ואני הושב ששר החינוך יודע עליה. אם אינני טועה, כתבתי לו אז שנתקבלה החלטה כזו. אם תבוא הצעה בדבר התקציב הבא, שיהיו בה נתונים אחרים, נדון על כך.

ב. רפפור: רוב ועדת הכספים יכול להחליט על דברים שהם בגדר סמכות הוועדה, אך אין הוא יכול לקבל החלטות הקשורות עם חינוך ופנים. אי אפשר ליצור תקדים כזה. אני רוצה שיבברו מהי סמכות הוועדה. אם אקבל הודעה שועדת הכספים שריכה לקבוע ענינים כאלה של חינוך, אפנים להחלטה כזאת בוועדה. אחרת לא תהיה לי ברירה, ואני מודיע שאפנה לכנסת בענין זה. איזו סמכות היתה לוועדה להחליט כפי שהחליטה?

הינ'ר ד. צ. פנקס: אמרתי מהו הסצנ החוקי בנידון זה. כמו כן אמרתי שבשעה שנדון על תקציב השנה הבאה, נראה מה תהיה ההצעה ונזפין את שר החינוך לבידור. אז יבוא אלינו ענין זה בדרך חוקית, והכנסת תחליט באופן סופי. אני מניח שהרוב בוועדה שהביע דעה מסויימת, יביע בשעת הדיון על התקציב הבא את אותה הדעה. לא לקחתי כל סמכות נוספת לוועדה, כשם שלא נטלתי מסמכויות הוועדה.

